

LATINČINA – JAZYK ODBORNEJ TERMINOLÓGIE NA UNIVERZITE P. J. ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH

LATIN – LANGUAGE OF SCIENTIFIC TERMINOLOGY AT UNIVERSITY OF P. J. ŠAFÁRIK IN KOŠICE

Alexandra Kavečanská

Predkladaný príspevok podáva obraz výučby latinčiny ako jazyka odbornej terminológie na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach. Zaoberá sa názormi na opodstatnenosť vyučovania latinčiny v 21. storočí i zmenami, ktoré do vyučovania latinčiny prinášajú informačno-komunikačné technológie.

latinčina, odborná terminológia, UPJŠ, informačno-komunikačné technológie, inovácie

The present paper surveys teaching of Latin as the language of scientific terminology at the University of P. J. Šafárik in Košice. It discusses views on the justification of teaching Latin in 21st century and changes in teaching Latin brought about by information and communication technologies.

latin language, scientific terminology, UPJŠ, information and communications technologies, innovation

Vyučovanie latinčiny ako jazyka odbornej terminológie majú na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach v kompetencii vyučujúci Katedry romanistiky a klasickej filológie Filozofickej fakulty. Filozofická fakulta bola v Košiciach zriadená zriaďovacou listinou 1. januára 2007 a Katedra romanistiky a klasickej filológie je súčasťou fakulty od jej počiatku (Universitas Šafarikiana, 3/2009, s. 6, 14).

Názory na to, či má byť v dnešnej, po okamžitom úžitku bažiacej spoločnosti latinčina zaradená do študijných programov na vysokých školách, sa rôznia. Ako konštatuje Erika Brodňanská (2011, s. 53) „... študenti, a dovoľím si tvrdiť, že i prevažná časť slovenskej populácie, sa pozastavuje nad zmyslom štúdia latinčiny v dnešnej pretechnizovanej dobe,...“. Nejednotnosť sa dokonca prejavuje i medzi samotnými pedagógmi: „Časť pedagógov inklinuje k myšlienke, že latinčina dnes zostáva jazykom vedy, iní sú presvedčení, že jej patrí nezastupiteľné miesto v humanitných študijných odboroch.“ (Koželová, 2010, s. 95). Latinčine v tomto smere nie je nápomocná ani nálepka tzv. mŕtveho jazyka, ktorú získala na základe toho, že sa nepoužíva ako komunikačný jazyk, a ani vyučovacie metódy používané pri jej výučbe na Slovensku, ktoré v prevažnej miere nemožno označiť za inak ako zastarané.

Pritom latinský jazyk (samozrejme spolu s jazykom gréckym) je v dejinách ľudskej kultúry a vzdelanosti ojedinelým fenoménom. Z indoeurópskeho prajazyka sa vyčlenil približne v 3. tisícročí pred Kr. a jeho najstaršie písomné pamiatky – nápisy – siahajú do 7. stor. pred Kr. V tomto období bol len jedným z dialektov, ktoré sa používali na Apeninskom polostrove a nič nenasvedčovalo tomu, že sa raz stane „medzinárodným“ jazykom. Na to, že sa rozšíri a bude medzinárodne používať mala najväčší vplyv hospodárska a politická aktivita jeho nositeľov, šíriaca sa moc Ríma sprevádzaná teritoriálnou expanziou, ktorá viedla k podrobovaniu si mnohých nerímskych kmeňov. Tie v toku dejín postupne strácali svoju etnickú identitu, no zároveň latinčinu ovplyvňovali, čo viedlo k vzniku románskych jazykov. Spisovná latinčina však ostala ustálená v literárnych dielach i ako hovorová reč počas celého stredoveku a dokonca i v prvých storočiach novoveku. Bola nielen svetovým jazykom rímskokatolíckej cirkvi, ale aj medzinárodným jazykom európskych vzdelancov (Brodňanská, 2012, s. 55). Túto pozíciu si v prevažnej časti Európy latinčina udržala až do konca 17. stor.,

na Slovensku dokonca ako diplomatický jazyk a jazyk vzdelancov až do polovice 19. stor. (Vallová, 1999, s. 43). Pre celú západnú i strednú Európu mal teda latinský jazyk nesmierny význam – bol sprostredkovateľom obrovského bohatstva, ktoré po sebe zanechalo antické obdobie v umení, v náboženstve, vo vedách, v systéme vzdelávania a ďalších oblastiach života (Brodňanská, 2011, s. 193).

Táto tisícročná koexistencia latinčiny a ostatných európskych jazykov viedla k ovplyvneniu týchto jazykov latinčinou v rovine morfolologickej, lexikálnej i syntaktickej. Najdominantnejší vplyv mala a, ako poukážeme i má, latinčina v sfére lexikálnej. Najvyššie zastúpenie, ako zdôrazňuje A. Koželová (2010, s. 95-96), má španielčina, ktorá ako jeden z románskych jazykov a nástupcov vulgárnej latinčiny využíva v bežnej komunikácii osemdesiat až deväťdesiat percent slov latinského pôvodu. Vysoké zastúpenie latinských slovotvorných prostriedkov v sebe ukrýva aj súčasná *lingua franca* – angličtina, hoci je to pôvodom germánsky a nie románsky jazyk. Bežná angličtina obsahuje až 28,24 % slov latinského pôvodu oproti 25% slov s germánskym pôvodom (Finkenstaedt/Wolff, 1973, s. 133) (lekárska anglická terminológia má 30% slov germánskeho pôvodu a zvyšných 70% tvoria slová prevzaté predovšetkým z latinčiny) a tento percentuálny pomer v prospech latinčiny neustále stúpa, keďže sa jej morfémy ukazujú byť naďalej produktívnymi a to nielen v technickej či vedeckej sfére (Adlafová, 2011, s. 95). Príkladom môže byť slovo vytvorené v r. 2007 Jessicu Prentice – *locavore*, pozostávajúce z latinských slov *locus* = miesto a *vorare* = prehltáť, ktoré sa používa na označenie osoby, ktorá v svojom jedálničku uprednostňuje výrobky miestneho trhu (OED, 2013, s.v. *locavore*). Latinčina a s ňou nerozlučne spätá gréčtina sú pre svoju stabilitu a odolnosť voči morfologickým a sémantickým zmenám priam predurčené na tvorbu nových názvov (Valdmanová, 2011, s. 340). Preto aj keď je dnes latinčina považovaná za mŕtvy jazyk, keďže sa ním nehovorí na žiadnom území a nie je možné si ju osvojiť pomocou aktívnej konverzácie (Juríková/Sipekiová, 2008, s. 83), predsa len žije svojím spôsobom až dodnes. Krásne to vystihol Mario E. Viaro, keď o latinčine povedal, že je „*una lengua muerta que vive y respira*“ (mŕtvy jazyk, ktorý žije a dýcha; Viaro, 2010, s. 1). V každodennom styku sú s ňou lekári, v menšej miere i právnici, ďalej všetci tí, ktorí sa snažia naučiť nejaký románsky jazyk či jazyk anglický a v neposlednom rade i tí, ktorí denne pracujú s výdobytkami techniky. Množstvo slov, ktoré používame, má svoj pôvod práve v latinčine. Anglické *computer*, ktoré preniká do slovenčiny v slangovej podobe *komp/comp* pochádza z latinského *computare* = počítať; anglické *dominium*, *domination*, či *condominium*, ktoré nájdeme v slovenčine napr. v adjektíve *dominantný* pochádza z lat. *dominus* = pán; angl. *delete* skrátene na *del*, v slovenskom slangu v podobe *deletni*, *deletol* (si?) pochádza z lat. *deleo* = ničiť. Nikoho pri používaní faxu nenapadne, že toto slovo je skrátene latinského *fac simile* = rob rovnako, alebo že *mobile/mobil* pochádza z latinského adjektíva *mobilis*, *e*. Študenti bežne narábajú s pojmami ako *prezenčka* (*praesum*), *absenčka* (*absum*), *transfer* (*transfero*) či *exit* (*exeo*, *exitus*) no evidentne (*video*) si neuvedomujú pôvod týchto slov, respektíve im pripisujú pôvod anglický.

Uvedené príklady vyvracajú mylné názory skeptikov, ktorí poukazujú na minimálnu využiteľnosť latinčiny v praktickom živote. Štúdium latinčiny „... *nie je, či nemalo by byť, pre dnešných študentov stratou času. Aj povrchná znalosť ... nám umožňuje rozumieť veľkému množstvu výrazov a odvodenín, ktoré po stáročia do európskych jazykov prenikali.*“ (Brodňanská, 2010, s. 31). Navyše takéto štúdium je veľkým prínosom a obohatením osobnosti študujúceho, pretože rozvíja abstraktné i logické myslenie, rozvíja schopnosť hľadať a nachádzať súvislosti, cvičí jazykový cit a prehĺbuje porozumenie pre štruktúru a gramatiku materinského i iných jazykov. Rozvíja i schopnosť analýzy (gramatický rozbor vety), schopnosť syntézy (na základe gramatického rozboru interpretovať správny preklad vety), rozvíja a cvičí pamäť (memorovanie slovnej zásoby a paradigiem), pozornosť

a presnosť (Oriňáková, 2011, s. 242). Vnímavý používateľ si vďaka latinčine dokáže lepšie uvedomiť vzájomné súvislosti medzi modernými indoeurópskymi jazykmi (Brodňanská, 2013) a zorientovať sa v odbornej terminológii už spomínanej medicíny, práva ale i jazykovedy, filozofie a histórie. Často dokáže pochopiť význam slova vďaka jeho rozdeleniu na jednotlivé morfémy, ktorým ak porozumie aspoň fragmentárne, napr. významu prefixu pochádzajúceho z latinčiny, je tak schopný pochopiť celú lexikálnu jednotku v rámci kontextu (Koželová, 2010, s. 97). Nezanedbateľnými sú aj priaznivé vplyvy na niektoré osobnostné vlastnosti, ktoré môžu mať význam pri uplatnení študenta na trhu práce, keďže štúdium latinčiny výrazne ovplyvňuje trpezlivosť, pracovitosť a zodpovednosť – kvality, ktoré sú zamestnávateľmi vysoko cenené.

Napriek všetkým týmto pozitívam nemožno označiť vzťah študentov k štúdiu latinčiny za kladný. Je to podmienené niekoľkými faktormi. Súčasní študenti patria ku generácii, ktorá má prevažne skúsenosti len so štúdiom analytických typov jazyka, ako je angličtina a francúzština, a introfektívneho typu, ako je nemčina (Dvonč, 1966, s. 50-51; Ondruš/Sabol, 1987, s. 271-283). Latinčina, ako jazyk s prevažujúcimi flektívnymi črtami, so svojím komplikovaným deklinačným a konjugačným systémom, sa im javí ako niečo ťažko pochopiteľné a veľmi náročné, pričom si neuvedomujú, že tvorenie tvarov v latinčine je veľmi podobné slovenčine, ktorá tiež patrí k jazykom s dominantnými flektívnymi črtami. Tu však vyučujúci naráža na iný a dosť závažný problém. Tým je nízka úroveň chápania gramatického systému vlastného materinského jazyka, s ktorou študenti na vysoké školy prichádzajú. Študenti s gramatikou doslova zápasia. Nie sú schopní identifikovať základné gramatické javy, často nie sú schopní odlíšiť genitív od akuzatívu v rodnom jazyku, či väzbu zhodného a nezhodného prívlastku. To, že sa termín *tabula rasa* dá vo vzťahu k latinskému jazyku zdôvodniť absenciou vyučovania tohto jazyka na stredoškolskom stupni vzdelávania je pochopiteľné, avšak vyučujúci majú často pocit, že sa tento termín vzťahuje i na jazyk materinský.

Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje negatívny vzťah študentov k latinčine je i prístup samotných vyučujúcich k vyučovaniu tohto jazyka. Pri vyučovaní latinčiny sa totiž na Slovensku využívajú zväčša postupy, ktoré bývajú označované pojmom tradičné. Tie akceptujú to, že latinčina je mŕtvy jazyk a takto k jeho výučbe aj pristupujú. Komunikatívna zložka je v prípade latinského jazyka úplne potlačená a štúdium sa zameriava iba na nekomunikatívne zručnosti – *i.e.* čítanie a preklad (Oriňáková, 2011, s. 243). Učí sa na základe logiky v jazyku a na základe istých pevne daných pravidiel, pričom sa veľmi často uplatňuje len osvedčené memorovanie koncoviek jednotlivých paradigiem. Pracuje sa s učebnicami, ktoré podávajú gramatiku a lexiku v tematicky zameraných lekciách, ktorým zodpovedajú jednostranne orientované úlohy (dajte do plurálu, spojte s predložkou a.i.). Vyučujúci si zatiaľ len vo veľmi obmedzenej miere uvedomujú potenciál, ktorým disponujú v oblasti didaktiky latinčiny moderné informačno-komunikačné technológie (Brodňanská, 2013, s. 31-32). Vyučujúci často zotrávajú vo svojom konzervatívnom postoji a nereflektujú na zmeny, ktoré so sebou prináša globalizácia a informačná a technická revolúcia.

Takýto prístup gramaticko-prekladovej metódy zameranej len na memorovanie a mechanický preklad vzbudzuje u študentov silnú averziu k štúdiu. Dril a verbalizmus v pedagogike, t.j. slovné vyučovanie bez názornosti a dôrazu na dôležitosť vzťahov a pochopenia zo strany žiakov, boli vo vyučovaní odsudzované už od 16. stor. osobnosťami ako Erasmus Rotterdamský, Samuel Hartlib, Jan Amos Komenský či Jean-Jacques Rousseau (Bálintová, 2003, s. 12-16). Je potrebné si uvedomiť, že vyučovanie nie je jednostranné, ale že je to pedagogický proces pri ktorom vstupujú do vzájomného vzťahu vyučujúci-študent-učivo. Každý vyučujúci by sa mal zamyslieť nad základnou triádou, ktorú treba mať pri vyučovaní na zreteli - čo sa má študent naučiť, ako sa to má naučiť a prečo, resp. s akým cieľom sa má

naučiť predkladané učivo. Ako model nám posluži vyučovanie latinčiny na Lekárskej fakulte UPJŠ.

Na Slovensku, rovnako ako aj v zvyšnej časti strednej Európy sa latinčina, ktorá tvorí základ medicínskej terminológie, stále chápe ako neodmysliteľná súčasť odbornej jazykovej prípravy študentov lekárske fakúlt (Obyšovská, 2011, s. 239; Adlafová, 2011, s. 96). Situácia v západnej Európe a zámorí je však iná – latinčina bola z vyučovania odstránená a za jazyk medzinárodnej medicínskej komunikácie bola zvolená angličtina a to i napriek tomu, že naposledy aktualizovaná medzinárodná anatomická nomenklatúra – *Terminologia Anatomica* – vydaná v r. 1998 a považovaná za medzinárodne záväznú, je vydaná v latinsko-anglickom znení. *Expressis verbis* sa tak potvrdilo postavenie latinčiny ako referenčného jazyka lekárskej terminológie. Preferovanie angličtiny, ktorú vzhľadom na lexiku bohato čerpajúcu z latinčiny možno vo vzťahu k latinčine považovať v rámci lekárskej terminológie skôr za jazyk nástupnícky, než konkurenčný (Vallová, 2009, s. 10), krajinami ležiacimi mimo strednú Európu sa postupne, vďaka rýchlemu toku informácií, odráža aj v čoraz častejšie sa ozývajúcej otázke slovenských študentov – Prečo sa mám učiť latinčinu? Je potrebné si uvedomiť, že u poslucháča lekárskej fakulty nemožno predpokladať filologický záujem a ani na fakultu neprichádza s cieľom naučiť sa latinčinu. Tá je pre neho len niečím doplnkovým, vedľajším (Beran, 2011, s. 57).

Pri odpovedi na otázku študentov je potrebné zdôrazniť, že okrem toho, že pôsobenie angličtiny v lekárskej terminológii je časom ešte neoverené (ak to porovnáme s vyše 2000 ročnou existenciou latinsko-gréckej lekárskej terminológie), tak je i z istého uhla pohľadu mäťúce – darmo by sme hľadali anglický preklad termínov ako *medulla* (lat. *medulla ovarii* – ang. ovarian medulla, lat. *medulla renalis* – ang. renal medulla, lat. *medulla oblongata* – ang. medulla oblongata), *abdomen* (lat. *abdomen* – ang. abdomen), *fascia* (lat. *fascia brachii* – ang. brachial fascia, lat. *fascia cervicalis* – ang. cervical fascia), *abductor* (lat. *musculus abductor* – ang. abductor muscle), *pia mater* či *diabetes mellitus* (ang. pia mater, diabetes mellitus). Angličtina sa v priebehu času mení, vyradujú sa z nej archaizmy, tvoria sa v nej nové slová, existujúce slová dostávajú pod vplyvom nových nelingvistických skutočností nový význam (napr. apple - jablko a Apple – technologická spoločnosť) a slangové slová časom prenikajú do spisovnej sféry. Nevyznačuje sa stabilitou a odolnosťou voči morfológickým a sémantickým zmenám. Pre odbornú terminológiu je však takýto vývoj jazyka mínusom, pretože medzi hlavné kritériá odborného termínu patrí sémantická jednoznačnosť a štylistická neutralita.

Ak by sa odpoveď na otázku študentov prečo sa majú učiť latinčinu niesla iba v takomto duchu, presvedčila by len nepatrné percento poslucháčov. Informačno-komunikačné technológie dávajú vyučujúcim množstvo možností, o ktorých mohli naši predchodcovia iba snívať. Zefektívňujú a internacionalizujú vzdelávanie a v neposlednom rade ho robia pestrejším. Vyučujúci sa musí snažiť prispôbiť sa duchu doby a nájsť odpoveď, ktorá by na poslucháčov zapôsobila. K osvedčením spôsobom patrí použitie autentickej lekárskej správy a požiadanie študentov o jej preklad a vysvetlenie. Vyučujúci tak aktívne zapojí študentov do priebehu vyučovania už od prvej hodiny a názorne poukáže na význam štúdia predmetu. K ďalším metódam patrí použitie videí, ktoré sú dostupné na niektorom z portálov. Pri vyučovaní zahraničných študentov sa osvedčilo použitie videa z www.youtube.com s názvom Medical Terminology Concerto, ktoré vtipným a odľahčeným spôsobom (v istých momentoch i mierne vulgárnym), hoci nie úplne presne, podáva odpoveď na horeuvedenú otázku.

Cieľom vyučujúceho má byť zatriktívnenie predmetu pre študentov a ďalším prostriedkom, ktorým sa takýto cieľ dá dosiahnuť a o ktorý sa v blízkej budúcnosti pokúsi i naša katedra, je vytvorenie novej, modernej učebnice, ktorá by nebola len v tlačenej podobe, ale i vo forme

CD-ROM-u. Latinské termíny by v nej boli prepojené s obrázkovým anatomickým slovníkom, čím by sa posilnila vizuálna črta v osvojovaní si látky a podnietilo zmyslové vnímanie. Slovník by mal odzrkadľovať i alternácie koreňových morfém, keďže v termínoch sa lexikálne jednotky vyskytujú v prevažnej miere v inom, ako základnom tvare a študent by sa tak mohol uistiť o správnosti hľadaného slova (t.j. vyhľadávač mu umožní nájsť aj napr. tvar genitívu sg. a pl. capitis/capitum, nie len caput). Prínosom by mal byť aj slovník slovensko-latinský, ktorý vo väčšine printových učebníc lekárskej terminológie chýba. Poukázanie na paralely slovnej zásoby latinského jazyka s inými modernými jazykmi, či výklad o pôvode termínov by mohli byť ďalšími prostriedkami na uľahčenie štúdia. Učebnica by mala obsahovať i množstvo cvičení či kvízov, ktoré by program sám vyhodnotil a študent by tak mal ihneď spätnú väzbu a nemusel by čakať na opravu, či potvrdenie správnosti svojho riešenia až do nasledujúcej hodiny (doplňanie správnych koncoviek, prevod zo sg. do pl a opačne, oprava zámerne vytvorených chýb a.i.). Výrazne by to mohlo ovplyvniť motiváciu študentov, ktorí by si pri cvičeniach, kde by vypisovali lekárske správy, či recepty, lepšie uvedomili opodstatnenosť svojho štúdia i výroku *Non scholae sed vitae discimus*. Obohatením by mohli byť i audio nahrávky správnej výslovnosti a cvičenia zamerané na jej nácvik, keďže je dokázané, že akustická percepcia výrazne uľahčuje štúdium.

Vypracovanie takejto učebnice kladie vysoké nároky nielen na učiteľov, ale v nemalej miere i na informatikov, ktorí by boli ochotní a schopní prípadné požiadavky pedagógov aplikovať v rámci programovacieho jazyka do reálnej podoby a s grafickou úpravou, ktorá by bola pre študentov atraktívna (Brodňanská, 2013, s. 4). Že nejde o nerealizovateľnú víziu inovovania štúdia latinčiny potvrdzujú i prvé výsledky podobného projektu realizovaného Inštitútom románskych a klasických filológií Prešovskej univerzity vo vzťahu k študentom odboru hispanistiky (Koželová, 2013, 126-132). Pre vyučujúcich by mala byť smerodajnou snaha o čo najbližšie prispôbenie štruktúry výučby latinského jazyka jazykom živým. Do budúcnosti je potrebné rátať i s možnosťou zmeny off-line vzdelávania na vzdelávanie on-line, ktoré by umožnilo zmenu z rezidenčného spôsobu štúdia na formu dištančnú. Táto zmena však bude musieť byť zavedená postupne, nakoľko podľa výsledkov ankety uskutočnenej na vzorke 92 študentov zo šiestich skupín 1. ročníka odborov všeobecné i zubné lekárstvo si štúdium latinskej lekárskej terminológie dištančnou formou vie na začiatku štúdia predstaviť len 11 študentov, čo predstavuje 10,12%. Toto percento po absolvovaní 7 týždňov semestra klesá na 5,52% (6 študentov).

Na záver treba vyjadriť nádej, že jazyk, ktorý v minulosti patril k samozrejmej výbave vzdelancov a dokázal preklenúť rozdiely medzi národmi, sa úplne nevytratí zo študijných programov fakúlt a v inovovanej podobe si nájde priaznivcov i v radoch študentov.

LITERATÚRA

ADLAFOVÁ, A. Latina a řečtina jako východisko pro mezinárodní lékařskou terminologii. In *Latinský jazyk. Súčasná odborná jazyková príprava v akademickom prostredí*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2011. s. 93-97. ISBN: 978-80-223-3067-1

BÁLINTOVÁ, H. Cudzie jazyky áno, ale ako? Sprievodca metódami cudzojazyčnej edukácie. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2003. ISBN: 80-8055-762-4

BERAN, A. Profil studenta lekárskej fakulty vo vzťahu k výuce latinskej lekárskej terminológie. In *Latinský jazyk. Súčasná odborná jazyková príprava v akademickom prostredí*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2011. s. 55-67. ISBN: 978-80-223-3067-1

BRODŇANSKÁ, E. Antická civilizácia a kultúra ako súčasť prípravy budúcich prekladateľov. In *Inovácie, podnikanie, spoločnosť 4*. Prešov: Vysoká škola medzinárodného podnikania, 2011. s. 193-197. ISBN 978-80-89372-29-4

BRODŇANSKÁ, E. Latinský jazyk a antická civilizácia formou e-learningu ako podpora dištančného štúdia pre hispanistov. In *Forlang. Cudzie jazyky v akademickom prostredí*. [elektronický zdroj] Košice: Technická

univerzita v Košiciach, 2013. s. 31-36 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-553-1471-6

BRODŇANSKÁ, E. Mŕtve jazyky ako súčasť jazykovej prípravy na FF PU v Prešove. In *Cudzie jazyky, odborná komunikácia a interkultúrne fenomény 2* [elektronický zdroj]. Prešov: VŠMP ISM Slovakia, 2010. s. 30-33 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-89372-19-5

BRODŇANSKÁ, E. Učebnice latinčiny vo vyučovacom procese na vysokých školách. In *Cudzie jazyky, odborná komunikácia a interkultúrne fenomény 3* [elektronický zdroj]. Prešov: VŠMP ISM Slovakia, 2011. s. 58-63 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-89372-37-9

BRODŇANSKÁ, E. Vyučovanie klasických jazykov v teórii a praxi. In *Jazykovedné, literárnovedné a didaktické kolokvium 13* [elektronický zdroj]. Bratislava: Z-F lingua, 2012. s. 54-61 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-89328-73-4

BRODŇANSKÁ, E. Vyučovanie klasických jazykov vs moderné informačno-komunikačné technológie. Príspevok odznel 25.10.2013 v Bratislave na medzinárodnej vedeckej konferencii *Cudzie jazyky v premenách času IV.* konanej pod záštitou rektora Ekonomickej univerzity v Bratislave.

DVONČ, L. et al. Morfológia slovenského jazyka. Bratislava: SAV, 1966.

FINKENSTAEDT, T./WOLFF, D. Ordered profusion; studies in dictionaries and the English lexicon. Heidelberg: C. Winter, 1973. ISBN: 3-533-02253-6

JURÍKOVÁ, E./SIPEKIOVÁ, N. Spôsoby a možnosti využitia e-learningu vo vyučovaní klasických jazykov (stav a perspektívy). In *eLearn 2008*. Žilina: Žilinská univerzita, 2008, s. 83-87.

KOŽELOVÁ, A. Overenie výsledkov prípravnej fázy projektu prostredníctvom spätnej väzby – projekt Latinský jazyk a antická civilizácia formou e-learningu ako podpora dištančného štúdia hispanistov. In *Forlang. Cudzie jazyky v akademickom prostredí*. [elektronický zdroj] Košice: Technická univerzita v Košiciach, 2013. s. 126-132 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-553-1471-6

KOŽELOVÁ, A. Úloha latinčiny pri vyučovaní španielčiny. In *Humanizácia v cudzojazyčnom vzdelávaní 1*. Zborník vedeckých prác. Bratislava: Z-F LINGUA, 2010, s. 94-101. ISBN: 978-80-8932-840-6

OBYSŇOVSKÁ, A. Špecifiká výučby latinského jazyka pre zahraničných študentov Lekárskej fakulty UPJŠ. In *Cudzie jazyky, odborná komunikácia a interkultúrne fenomény 3* [elektronický zdroj]. Prešov: VŠMP ISM Slovakia, 2011. s. 239-241 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-89372-37-9

ONDRUŠ, Š./SABOL, J. Úvod do štúdia jazykov. 3. vyd. Bratislava: SPN, 1987.

ORIŇÁKOVÁ, S. Kurz latinského jazyka pre zamestnancov na Prešovskej univerzite v Prešove. In *Cudzie jazyky, odborná komunikácia a interkultúrne fenomény 3* [elektronický zdroj]. Prešov : VŠMP ISM Slovakia, 2011. s. 242-247 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-89372-37-9

UNIVERSITAS ŠAFARIKIANA, č. 3/2009, roč. XXXVI. Rektorát Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Košice: Equilibria, 2009.

VALDMANOVÁ, K. Problémy výslovnosti odborných názvov latinského a gréckeho pôvodu v anglickom jazyku. In *Cudzie jazyky, odborná komunikácia a interkultúrne fenomény 3* [elektronický zdroj]. Prešov : VŠMP ISM Slovakia, 2011. s. 340-347 [CD-ROM]. ISBN: 978-80-89372-37-9

VALLOVÁ, E. Latinčina – jej význam a perspektívy výučby na FaF UK. In *Naša Univerzita. Spravodaj Univerzity Komenského*. č. 7. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. s. 10.

VALLOVÁ, E. Príspevok latinčiny k prehlbovaniu historickej dimenzie odborného štúdia na vysokej škole. In *Výučba cudzích jazykov na lekárskech fakultách – bilancia a perspektívy*. Martin: Jesseniova lekárska fakulta Univerzity Komenského v Martine, 1999. s. 43-44. ISBN: 80-88866-07-3

On-line zdroje

OXFORD ENGLISH DICTIONARY Oxford: Oxford University Press, 2013. [on-line] heslo locavore <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/locavore?q=locavore> [cit. 10.11.2013]

VIARO, M. E. La importancia del latín en la educación. [on-line] <http://www.elcastellano.org/artic/latin.htm> [cit. 10.11.2013]

<http://www.youtube.com/watch?v=YJbnbpEkVFM> [cit. 11.11.2013]

ÚDAJE KU AUTOROVI:

Mgr. Alexandra Kavečanská
Katedra romanistiky a klasickej filológie
Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach
Moyzesova 9
040 01 Košice
Kontakt: alexandra.kavecanska@upjs.sk